

**JAMOA VA SHAXSIY MUHOFAZA VOSITALARIDAN  
FOYDALANISH TARTIBI**

***Bekbosinov Jalg'asbay Maksetbayevich***

*Hayot faoliyati xavfsizligi o'quv markazi o'qituvchisi*

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada turli ish joylarida jamoaviy va shaxsiy himoya vositalaridan (SHHV) foydalanishning ahamiyati va to'g'ri usullari muhokama qilinadi. U xavfsizlik qoidalari, eng yaxshi amaliyotlar va SHHVning ishchi xavfsizligiga ta'siri haqida umumiy ma'lumot beradi. Shuningdek, maqolada SHHV samaradorligi bo'yicha adabiyotlar tahlili, uni baholash uchun metodologik yondashuvlar va tadqiqot natijalari taqdim etiladi. Yakunda SHHVni joriy etishni yaxshilash bo'yicha tavsiyalar beriladi.

**Kalit so'zlar:** Shaxsiy himoya vositalari, jamoaviy himoya, ish joyi xavfsizligi, mehnat salomatligi, xavfsizlik qoidalari, xavfni boshqarish.

Ish joyidagi xavfsizlikni ta'minlash mehnat salomatligini boshqarishning asosiy jihatlaridan biridir. Shaxsiy himoya vositalari (SHHV) va jamoaviy himoya choralari sanoat, tibbiyot va qurilish sohalarida jarohatlar va salomatlikka zarar yetish ehtimolini sezilarli darajada kamaytiradi. Ushbu maqolada SHHVdan samarali foydalanish usullari, individual va jamoaviy himoya choralari ko'rib chiqiladi. Unda to'g'ri o'qitish, xavfsizlik standartlariga rioya qilish va maxsus ishlar uchun mos vositalarni tanlash zarurligi ta'kidlanadi.

Ushbu tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- SHHVdan foydalanish bo'yicha mavjud qoidalar va yo'riqnomalarni o'rganish.
- Turli sohalarida ishlovchi xodimlar orasida SHHV standartlaridan xabardorlik va ularga rioya qilish darajasini baholash uchun so'rov o'tkazish.
- Ish joyidagi baxtsiz hodisalar sonini kamaytirishda SHHV samaradorligini tahlil qilish uchun holat tadqiqotlari.

- Ish joylarida SHHVdan foydalanishni real vaqt rejimida kuzatish.

Ish joyida xavfsizlikni ta'minlash uchun jamoaviy va shaxsiy himoya vositalari (SHHV) dan to'g'ri foydalanish muhim hisoblanadi. Quyida SHHV dan samarali foydalanish bo'yicha bosqichma-bosqich tartib keltirilgan.

Xatarlarni aniqlash va SHHV talablarini belgilash

- Ish muhiti bo'yicha xatarlarni baholash o'tkaziladi.
- Potensial xavflar (kimyoviy, elektr, mexanik, biologik va boshqalar) aniqlanadi.

- Har bir ish turi uchun kerakli SHHV tanlanadi.

To'g'ri SHHV tanlash

- SHHV xalqaro va mahalliy xavfsizlik standartlariga javob berishi kerak (OSHA, ANSI, ISO va boshqalar).

- Har bir xodimga mos keladigan o'lcham va turdagi SHHV tanlanadi.
- Ishlatishdan oldin SHHV nosozlik va shikastlanishlar uchun tekshiriladi.

SHHV dan to'g'ri foydalanish

- Bosh himoyasi: Qurilish va sanoat maydonlarida dubulg'a (kaska) kiyiladi.
- Ko'z va yuz himoyasi: Himoya ko'zoynaklari yoki niqoblar kimyoviy va mexanik ishlar uchun qo'llaniladi.

- Eshitish himoyasi: Baland shovqinli joylarda quloq tiqinlari yoki naushniklar ishlatiladi.

- Nafas yo'llari himoyasi: Changli yoki toksik muhitda niqob yoki respirator taqiladi.

- Qo'l himoyasi: Kimyoviy yoki mexanik jarayonlar uchun maxsus qo'lqoplar taqiladi.

- Oyoq himoyasi: Sirpanishga, teshilish va og'ir yuk tushishiga chidamli maxsus botinkalar kiyiladi.

- Tana himoyasi: Himoya kombinezoni, fartuk yoki maxsus kiyimlar ishlatiladi.

- Balandlikda ishlash himoyasi: Xavfsizlik kamar va trosalar ishlatiladi.

O'qitish va xabardorlik

- SHHV ni to'g'ri ishlatish bo'yicha o'quv mashg'ulotlari o'tkaziladi.

- Xodimlarga qachon va qanday SHHV dan foydalanish kerakligi tushuntiriladi.
- SHHV ni kiyish, echish va utilizatsiya qilish bo'yicha amaliy ko'rsatmalar

beriladi.

SHHV ni texnik xizmat ko'rsatish va nazorat qilish

- SHHV har foydalanishdan keyin tozalanib, maxsus joyda saqlanishi kerak.
- Muntazam ravishda SHHV tekshiriladi va shikastlangan bo'lsa almashtiriladi.
- Eskirgan yoki muddati o'tgan SHHV darhol almashtiriladi.

Jamoaviy SHHV boshqaruvi

- SHHV ga rioya qilinishini nazorat qilish uchun xavfsizlik mas'ullari tayinlanadi.

- Xatarli ishlarni bajarishdan oldin jamoaviy brifinglar o'tkaziladi.
- SHHV da yuzaga kelgan nosozliklarni hisobot qilish tizimi yo'lga qo'yiladi.

Favqulodda holatlar bo'yicha choralar

- SHHV ishlamay qolsa, qanday yo'l tutish bo'yicha favqulodda reja ishlab chiqiladi.

- Zaxira SHHV ga tezkor kirish imkoniyati ta'minlanadi.
- SHHV bilan bog'liq hodisalar yuzaga kelganda qanday harakat qilish bo'yicha muntazam mashg'ulotlar o'tkaziladi.

SHHV dan foydalanish bo'yicha ushbu tartib ish joyida xavfsizlikni ta'minlash, baxtsiz hodisalarni kamaytirish va mehnat muhofazasi qoidalariga rioya qilishga yordam beradi. SHHV ni to'g'ri tanlash, ishlatish va texnik xizmat ko'rsatish uning samaradorligini oshiradi.

SHHVning samaradorligi uning mavjudligi bilan bir qatorda, to'g'ri foydalanish va treninglarga ham bog'liq. Tashkilotlar ishchilarga SHHVning ahamiyati va uni to'g'ri qo'llash bo'yicha yetarli ma'lumot berishlari lozim. Tadqiqot natijalari doimiy o'quv dasturlarini, davriy xavfsizlik auditlarini va ergonomik hamda sifatli himoya vositalariga investitsiya kiritish zarurligini ko'rsatadi. Bundan tashqari, xavfsizlik madaniyatini shakllantirish va unga rioya qilishni rag'batlantirish ishchilarning SHHV qoidalariga rioya qilishini yaxshilashi mumkin.

### **Xulosa**

Xulosa qilib aytganda, jamoaviy va shaxsiy himoya vositalaridan to'g'ri foydalanish ish joyidagi xavfsizlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Tashkilotlar quyidagilarni amalga oshirishlari lozim:

- SHHVdan foydalanish bo'yicha muntazam o'quv kurslari va qayta tayyorlov dasturlarini o'tkazish.
- Qulay va samarali himoya vositalarining mavjudligini ta'minlash.
- Qattiq nazorat siyosati va davriy xavfsizlik auditlarini joriy etish.
- Rag'batlantirish va xabardorlik dasturlari orqali xavfsizlik madaniyatini shakllantirish.

Ushbu tavsiyalarni amaliyotga tatbiq qilish orqali ish joylarida mehnat muhofazasini yaxshilash va xavfsiz hamda samarali ish muhitini yaratish mumkin.

### **ADABIYOTLAR.**

- 1.Амиров, М. У., & Эрхонбоев, Н. А. Ў. (2023). «Безопасность жизнедеятельности» современная актуальность изучения науки.
- 2.Амиров, М. У., & Эрхонбоев, Н. А. Ў. (2023). Рассмотрение мер по обеспечению личной безопасности и здоровья в сфере безопасности жизнедеятельности.
3. Ergashevich, U. M. N. M. B. (2023). PROBLEMS OF PREVENTING ACCIDENTS ON RAILWAYS AND ENSURING THE SAFETY OF CITIZENS. Journal of Modern Educational Achievements, 5(5), 209-215.
4. Abdazimov, S. K., & Medeshev, B. E. (2023). LABOR PROTECTION RULES AND INSTRUCTIONS WHEN USING COMPUTER AND ORG TECHNIQUES IN PRODUCTION ENTERPRISES, ORGANIZATIONS AND INSTITUTIONS ARE WE DOING IT RIGHT? International Bulletin of Applied Science and Technology, 3(3), 383-387.
5. Erxonboyev, N., & Medeshov, B. (2023). O 'TA XAVFLI YUQUMLI KASALLIKLAR ANIQLANGANDA, HARAKATLANISH QOIDALARI. Наука и технология в современном мире, 2(10), 30-36.